

การสื่อสาร “ปรัชญาการดำเนินชีวิตอิสระ” ในเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ

กันต์ฤทธิ์ สืบสานเพ็ชร
ธิรันนท์ อนวัชศิริวงศ์

Abstract

This research aimed to study attributes, narrative paradigm and communication tactics of “Independent Living Philosophy” through personal experience narratives of persons with disabilities including attitudes of persons relating to publication. The rhetorical framework is Narrative Paradigm by Walter R. Fisher. The research methodology include textual analysis, documentary research, and semi-structured interview.

The study found that attributes of personal experience narratives of persons with disabilities - authors with physical or motion disabilities are of highest number and all disabilities are obtained later. The objective of writing focuses on the story of struggling in life and on the creation of good understanding towards the disabled. Narrative paradigm from the elements of the stories communicate ‘Independent Living Philosophy’. Particularly, the main characters uphold value of freedom, self-pride, and being religious. On communication tactics, ‘Independent Living Philosophy’ relies on the narrative probability and fidelity. The narrative fidelity rests on explicit values that will lead to the ideal basis for human conduct which is the devotion to others and equitable society. Attitudes of the persons relating to publication are interviewed and found that they wish to give moral support to readers to struggle in life. The most expected value of these narratives is positive attitude. The consequence on readers at personal is developing a positive mindset and at societal level: better understanding and equality for all.

KEYWORDS: INDEPENDENT LIVING PHILOSOPHY/ NARRATIVE/
PERSONS WITH DISABILITIES

กันต์ฤทธิ์ สืบสานเพ็ชร (นศ.ม. นิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556) และ ธิรันนท์ อนวัชศิริวงศ์ (硕ม.จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2524)

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสื่อสาร “ปรัชญาการดำเนินชีวิตอิสระ” ในเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ”
ของ กันต์ฤทธิ์ สืบสานเพ็ชร โดยมี รองศาสตราจารย์ธิรันนท์ อนวัชศิริวงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้รับการประเมินผลการสอน
วิทยานิพนธ์ในระดับดีมาก และได้รับกัดเลือกเป็นวิทยานิพนธ์ดีเด่น จากคณะกรรมการวิชาการบัณฑิตศึกษา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะ กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่องและกลวิธีการสื่อสาร “ปรัชญา การดำเนินชีวิตอิสระ” ในเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ รวมถึงทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์ โดยมี ครอบความคิดสำคัญทางวิชาศาสตร์ในการวิเคราะห์ คือ กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง (Narrative Paradigm) ของ Walter R. Fisher ระบุวิจัยเป็นการวิเคราะห์ ด้วยทั่วไป ร่วมกับการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมสำคัญทางวิชาศาสตร์ในการวิเคราะห์ คือ กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง (Narrative Paradigm) ของ Walter R. Fisher)

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของเรื่องเล่าประสบการณ์ ของคนพิการ ผู้แต่งมีความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือทางร่างกายมากที่สุดโดยเป็นความพิการที่เกิดขึ้น ในภายหลัง จุดมุ่งหมายในการเขียนมุ่งเสนอเรื่องราว การต่อสู้ชีวิตและสร้างความเข้าใจต่อบุคคล กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่องจากองค์ประกอบของเรื่องเล่าช่วยสื่อสาร ปรัชญาการดำเนินชีวิตอิสระ โดยเฉพาะตัวละครซึ่งมีค่านิยม ความรักอิสระ ความภาคภูมิใจในตนเอง และการมีค่าสามารถ เป็นที่ยึดเหนี่ยว สำหรับกลวิธีการสื่อสาร “ปรัชญา การดำเนินชีวิตอิสระ” อาศัยความเป็นไปได้และความ น่าเชื่อถือของเรื่องเล่าซึ่งเกิดจากการแสดงค่านิยม อันนำไปสู่ความคิงงานสูงสุดของมนุษย์ คือการทำเพื่อ ผู้อื่นและสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียม ด้านทัศนคติของ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์ พบว่า ต้องการสร้างกำลังใจ ให้ผู้อ่านสู้ชีวิต คุณค่าของเรื่องเล่าประสบการณ์ที่เลี้ยงหึ้น มากที่สุดคือ ทัศนคติเชิงบวก และเห็นว่าคุณค่าต่างๆ ในเรื่องส่งผลในระดับบุคคลทำให้ผู้อ่านมีทัศนคติเชิงบวก ตลอดจนส่งผลในระดับสังคมคือสร้างความเข้าใจและ ความเท่าเทียมให้กับทุกคน

คำสำคัญ : ปรัชญาการดำเนินชีวิตอิสระ/เรื่องเล่า/คนพิการ

บทนำ

ชีวิตของคนพิการถูกกำหนดคุณค่าและวิถีการดำเนิน อยู่โดยสังคม สถาบันทางสังคมสร้างวิถีกรรมที่ ส่งผล ให้คนพิการถูกประทับตรา (stigma) ว่าเป็นคนที่น่าเวทนา ลงสาร พิการเพรากรรมก่าหือหรือพระเจ้าลงโทษ เป็นคน ไร้ความสามารถ ด้อยกว่าคนทั่วไป ต้องพึ่งพิงผู้อื่น ควรอยู่ในพื้นที่เฉพาะแยกออกจากสังคมและจำเป็น ต้องได้รับการพื้นฟูโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ (Stiker, 1999; ถนนนวนลด หริษฐ์เทพ, 2551; พงษ์เทพ สันติคุณ, 2552) วิถีกรรมส่งผลให้คนในสังคมมีคิดต่อคนพิการ ประกอบกับคนพิการกีดกันว่าตนเองไม่มีคุณค่า จึงมักถูกละเมิดสิทธิ ไม่ได้ตัดสินใจกำหนดวิถีชีวิต ของตนเอง ขาดทางเลือกในการศึกษาและการประกอบอาชีพ ตลอดจนขาดพื้นที่ในการสื่อสารกับคนในสังคม

ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 ที่ประเทศไทยเริ่มมีการ กลุ่มคนพิการระดับรุนแรงพ่ายแพ้ที่จะหนีจากการพึ่งพา คนอื่นและไม่ต้องการถูกจำกัดการมีส่วนร่วมในชุมชน จึงก่อให้เกิด “ปรัชญาการดำเนินชีวิตอิสระ” (Independent Living Philosophy) มุ่งเน้นให้คนพิการได้ตัดสินใจกำหนด วิถีชีวิตตนเอง ช่วยเหลือตนเอง และได้รับโอกาสที่เท่าเทียม ต่อมาสหประชาติได้ประกาศให้ปี 1981 เป็นปีคนพิการ สากระดับโลก ความตื่นตัวเกี่ยวกับประเด็นคนพิการประกอบกับ กลุ่มคนชายขอบนิยมให้เรื่องเล่าสร้างความหมายใหม่ ให้กับคนโดยใช้การนิยมในวรรณกรรมอัศวะรัตติ (Herman, 2005: 35) ทำให้กลุ่มคนพิการเริ่มมีพื้นที่สื่อสารกับสังคม จากมุมมองของตนเอง หนังสือของคนพิการจึงได้รับ การตีพิมพ์เป็นจำนวนมากมากโดยเฉพาะช่วงหลังปีคันพิการ สากระดับโลกเป็นต้นมา

คนพิการทั่วทุกมุมโลกตั้งใจถ่ายทอดเรื่องราวการดำเนินชีวิต อิสระโดยใช้การเล่าเรื่อง ซึ่งให้วิถีทางแห่งการเข้าใจชีวิต ส่งผลต่อการมองโลก ความคิด ความเชื่อ และการกระทำ ของผู้อ่านได้ ทั้งนี้ ปลดล็อกของคนพิการที่ต้องการ สื่อสารกับสาธารณะผ่านเรื่องเล่าจำเป็นต้องอาศัย การจัดพิมพ์หนังสือในประเทศไทยมีการจัดพิมพ์หนังสือ เรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการเป็นจำนวนมากมาก ทั้งที่แต่งโดยผู้พิการชาวไทยและชาวต่างประเทศ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณลักษณะของวรรณกรรมประเทอัตชีวประวัติหรือเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ รวมถึงกระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง (Narrative Paradigm) และกล่าวถึงการนำเสนอปรัชญาการดำเนินชีวิตอิสระ (Independent Living Philosophy) ตลอดงานทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์วรรณกรรมประเทอัตชีวประวัติ หรือเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการด้วย โดยการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวข้องกับคนพิการ แนวคิดปรัชญาการดำเนินชีวิตอิสระ (Independent Living Philosophy) และแนวคิดกระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง (Narrative Paradigm by Walter R. Fisher) เป็นกรอบในการวิเคราะห์

กรอบความคิดในการวิเคราะห์

แนวคิดเกี่ยวข้องกับคนพิการ

ประเภทความพิการ

คนพิการแต่คละประเทอที่มีรายละเอียดความพิการในประการต่างๆ ทางร่างกาย พัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเทอและหลักเกณฑ์ความพิการ ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, ๒๕๕๔: ๕๖-๕๗) ความพิการแบ่งเป็น ๖ ประเทอ คือ ความพิการทางการเห็น ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ความพิการทางจิตใจหรือพุทธิกรรม หรืออุทิศติกิจความพิการทางสติปัญญา และความพิการทางการเรียนรู้

จากการอ้างอิงประเทอและหลักเกณฑ์ความพิการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คนพิการระดับรุนแรง หมายถึง คนพิการทางการเห็นที่ตาบอด ทั้ง ๒ ข้าง คนพิการทางการได้ยินคือหูหนวก ได้ยินเสียงที่ความดังมากกว่า ๙๐ เดซิเบล คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายคือมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอย่างมาก หรือเป็นผู้ที่สูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขน ลำตัว มากกว่าครึ่งตัว หรือแขนขามากกว่า ๒ ข้าง

ความหมายของความพิการ

สำหรับ “ความพิการ” ถูกอธิบายให้ความหมาย หรือสร้างคำจำกัดความผ่านแนวคิดที่หลากหลาย ได้แก่

- แนวคิดเชิงสังเคราะห์ (Charitable model of disability)

มองความพิการเป็นเรื่องความผิดปกติ สูญเสียด้วยโภคภาระของบุคคล คนพิการควรได้รับความสงสารเห็นใจ และสงเคราะห์ช่วยเหลือ แนวคิดนี้แม้จะเกือบถูกคนพิการแต่มักจะปิดบังหรือจำกัดโอกาสที่มนุษย์จะได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ ในบางกรณีอาจจำกัดหรือลดเม็ดสิทธิของคนพิการได้ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๕๓: ๒๕-๒๖)

- แนวคิดทางการแพทย์ (Medical model of disability)

ความพิการเป็นผลพวงของการมีพยาธิสภาพของโรคหรือการบาดเจ็บที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ คือให้เกิดร่องรอยที่เป็นความบกพร่อง (impairment) ของอวัยวะ หรือร่างกายซึ่งส่งผลให้มีการสูญเสียความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ (disability) จนหมดโอกาส เสียเปรียบ หรือถูกจัดเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม (handicapped) ดังนั้น ความพิการจึงเป็นปัจจัยทางบุคคล การแก้ไขปัจจัยหนันที่การจัดบริการส่วนบุคคลให้เพียงพอ พื้นฟูสมรรถภาพเฉพาะตัว (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๕๓: ๒๖)

- แนวคิดทางสังคม (Social model of disability)

ความพิการไม่ได้เกิดจากการด้อยความสามารถ แต่เกิดจากอุปสรรคทางสังคม ดังแต่ละคติ การเลือกปฏิบัติของคนในสังคม รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ไม่อ่อนน้อม伍ต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ แนวคิดนี้มองว่าความพิการไม่ใช่ปัจจัยทางสังคมที่ต้องแก้ไขคือสภาพแวดล้อมและสังคม คนพิการสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้หากหักอุปสรรคต่างๆ เช่น มีระบบขนส่งมวลชน การศึกษา การประกอบอาชีพ และการสันทนาการที่ทุกคนเข้าถึงได้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ เช่น ทางลาด อุกษร์เบรลล์ เว็บไซต์ที่ทุกคนเข้าถึง ฯลฯ (พงษ์เทพ สันติคุณ, ๒๕๕๒: ๑๐-๑๑)

- แนวคิดแบบบูรณาการ (Bio-psycho-social model of disability)

แนวคิดนี้อธิบายว่าความพิการเป็นผลกระทบของความพิคปกติของร่างกายและจากปัจจัยแวดล้อม แนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ร่วมกับการจัดการสภาพแวดล้อม ทัศนคติ และเงื่อนไขทางสังคม (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2553: 12)

แนวคิดปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระ (Independent Living Philosophy)

ปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระ (Independent Living Philosophy) เป็นแนวคิดและการปฏิบัติของคนพิการที่ออกแบบมาเพื่อให้สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง (self-determination) โดยมีเป้าหมายคือ การตัดสินใจด้วยตนเอง (self-determination) โดยการให้เท่าเทียม (equal opportunities) และการนับถือตนของ (self-respect) ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า คนพิการต้องการทำทุกสิ่งทุกอย่างโดยลำพังตนเองทั้งหมดและไม่ต้องการความช่วยเหลือจากคนอื่น หรือต้องการอยู่อย่างโดดเดี่ยว คนพิการต้องการตัวเลือกและการควบคุมตัวเอง ในชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับพื้นที่ที่ไม่พิการของเขามาเพื่อนบ้าน และเพื่อนฝูง ต้องการเติบโตในครอบครัวของตนเอง ไปโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้าน บินรถประจำทางเข้าเดียวกับเพื่อนบ้าน ได้ทำงานตรงกับสายที่เรียนมาและตรงกับความสนใจ ตลอดจนมีครอบครัวของตนเอง นอกเหนือนี้ คนพิการยังเป็นผู้ชี้ยวชาญที่คือสุดยอดรู้ความต้องการของตนเอง ต้องการแสดงวิธีการแก้ไขปัญหาที่พึงประสงค์ ต้องการ

รับผิดชอบชีวิตตนเอง คิดและพูดเพื่อตนของหนึ่งกับคนอื่น ๆ คนพิการจึงต้องสนับสนุนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีวิธีจัดการกับชีวิตของตนเอง รวมทั้งต่อสู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายรัฐอันจะนำไปสู่การคุ้มครองทางกฎหมาย ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมืองของคนพิการ (Ratzka, 2005: online)

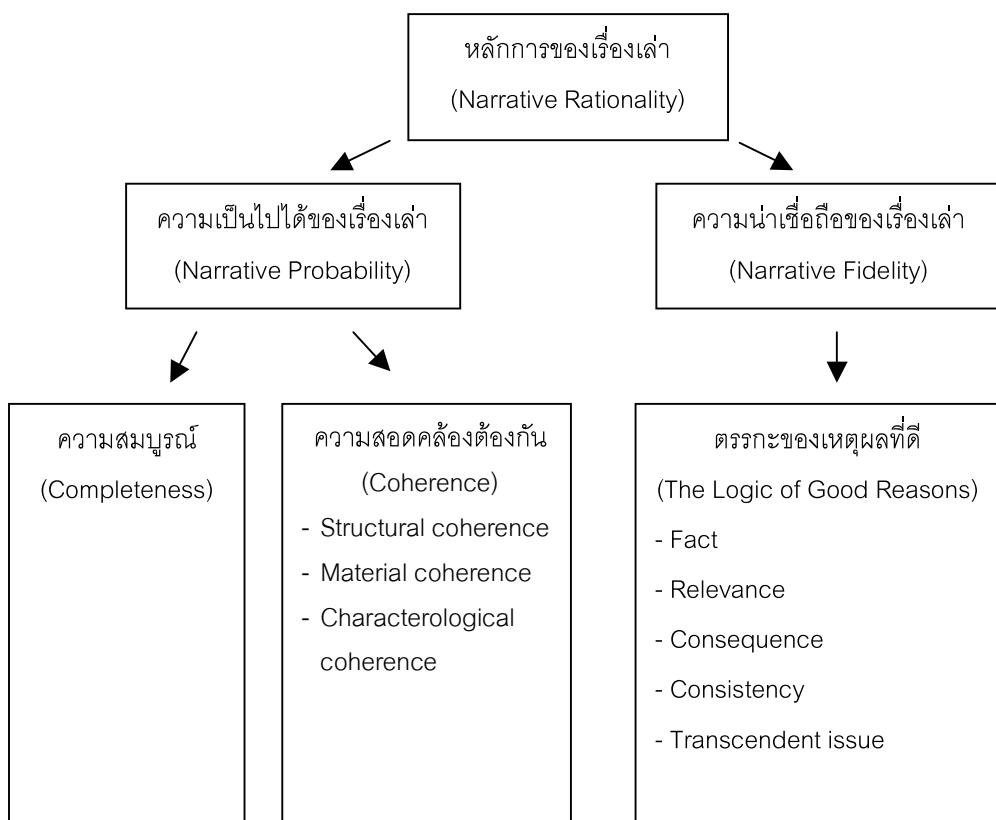
ปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระ (Independent Living Philosophy) สอดคล้องกับแนวคิดทางสังคม (Social model of disability) ซึ่งชี้ว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ความพิการของบุคคล แต่อยู่ที่อคติของคนในสังคม นโยบายของสถาบันทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ไม่อำนวยความสะดวกสำหรับการดำเนินชีวิตของคนพิการ

แนวคิดกระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง

(Narrative Paradigm by Walter R. Fisher)

วอลเตอร์ าร์. ฟิชเชอร์ (Walter R. Fisher) นักภาษาศาสตร์และนักวิชาการด้านการสื่อสารเสนอกระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง (Narrative Paradigm) เพื่อสร้างความสมดุลกับกระบวนการทัศน์เชิงหลักการ (Rational Paradigm) โดยได้ตีพิมพ์ในหนังสือชื่อ *Human Communication as Narration: Toward a Philosophy of Reason, Value, and Action* ใน ก.ศ. 1987 ฟิชเชอร์กล่าวถึงหลักการของเรื่องเล่า (Narrative Rationality) ซึ่งประกอบด้วยความเป็นไปได้ของเรื่องเล่า (Narrative Probability) และความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่า (Narrative Fidelity) ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 1 หลักการของเรื่องเล่า

หลักการของเรื่องเล่า (Narrative Rationality) มีรายละเอียดดังนี้

1. ความเป็นไปได้ของเรื่องเล่า (Narrative Probability) คือ เรื่องเล่านั้นมีความเป็นไปได้ สมบูรณ์ในตัว มีความสอดคล้องกัน ไม่ขัดกัน โดยพิจารณาจาก

1.1 ความสมบูรณ์ (Completeness) เรื่องเล่ามีความสมบูรณ์ในตัวเอง เป็นชิ้นงานเดียวกัน ไม่กระჯัดกระจาบ ไปคนละทาง

1.2 ความสอดคล้องต้องกัน (Coherence) ได้แก่

1.2.1 ความสอดคล้องด้านโครงสร้าง (Structural coherence) คือ เรื่องไม่สับสน การดำเนินเรื่องราบรื่น การเชื่อมต่อเนื้อหาทำได้ โครงเรื่องชัดเจน

1.2.2 ความสอดคล้องด้านหลักฐาน (Material coherence) คือ หลักฐานในเรื่องไม่ขาดหาย ข้อใด้ยังหลัก ๆ มีครบถ้วน มีความสอดคล้องเมื่อเทียบกับเรื่องอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน

1.2.3 ความสอดคล้องด้านตัวละคร (Characterological coherence) คือ พฤติกรรมของตัวละคร ไม่ขัดกับอุปนิสัยของตัวละคร ตัวละครในเรื่องเล่ากับตัวจริงมีอุปนิสัยที่เหมือนกัน ไม่หลอกลวง

2. ความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่า (Narrative Fidelity)

ความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่าขึ้นอยู่กับ “เหตุผลที่ดี” (The Logic of Good Reasons) เหตุผลที่ดีคือเหตุผลที่ประกอบด้วยคุณค่า ซึ่งผู้ฟัง/ผู้อ่านเรื่องเล่าใช้ตัดสินว่า สมควรจะยอมรับ เชื่อถือ และปฏิบัติตามหรือไม่ โดยคำนวณที่สามารถแสดงให้เห็นเหตุผลที่ดีอันจะทำให้เรื่องเล่ามีคุณค่า น่ารับฟัง น่าเชื่อถือสำหรับผู้ฟัง/ผู้อ่าน (Fisher, 1987: 109) ได้แก่

2.1 คำตามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Fact)

คุณค่าที่แบบที่เห็นได้ชัดเจนและแบบที่ไม่อาจอยู่ในเรื่องเล่ามีจะไร้บ้าง

2.2 คำตามเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องหรือตรงประเด็น (Relevance)

คุณค่ามีความเกี่ยวข้อง - ตรงประเด็นกับหัวข้อเรื่อง (topic) ของเรื่องเล่าหรือไม่ คุณค่ามีความเที่ยงตรงไม่ถูกปิดบัง บิดเบือน หรือทำให้ผิดเพี้ยนไปหรือไม่

2.3 คำตามเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น (Consequence)

เมื่อผู้ฟัง/ผู้อ่านยอมรับคุณค่าของเรื่องเล่าแล้ว ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ฟัง/ผู้อ่านเอง และผลที่เกิดขึ้นกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ฟัง/ผู้อ่านกับผู้อื่นในสังคมมีอะไรบ้าง

2.4 คำตามเกี่ยวกับการยึดมั่นในความคิด (Consistency)

คุณค่าของเรื่องเล่าสอดคล้องกับโลกทัศน์และประสบการณ์ของผู้ฟัง/ผู้อ่านหรือไม่ อย่างไร

2.5 คำตามเกี่ยวกับระบบคุณค่าที่อยู่เหนือขึ้นไป (Transcendent issue)

คุณค่าของเรื่องเล่าเหมือนกันกับระบบคุณค่าด้านอุดมคติ/ศีลธรรม (idealistic/moralistic master analogue myth) หรือระบบคุณค่าด้านวัตถุนิยม (materialistic master analogue myth) ที่ผู้ฟัง/ผู้อ่านเชื่อถือหรือไม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) การวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. วรรณกรรมประเภทอัชวิวัติ หรือเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการจากนานาประเทศ กับการศึกษาพบว่า เรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการจากนานาประเทศจำนวน 42 เรื่อง พบ.ทั้งที่เป็นผลงานของผู้แต่งสัญชาติไทยและสัญชาติอื่น ๆ และพับระดับความพิการไม่รุนแรงและรุนแรง ดังแสดงในตารางที่ 1

ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยไม่จำกัดเพศ วัย อาชีพ ประเภทความพิการ สาเหตุความพิการ และระดับความพิการ จำนวน 42 เรื่อง โดยมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์เจาะลึกผลงานของคนพิการระดับรุนแรง จำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ นวนวนในโลกเงยขึ้น (2539), สามผู้คนพิการ (2541), บันทึกจากปลายเท้า (2542), สู้ชีวิต เศรษฐ์สร้างโอกาส (2546), การต่อสู้กับชีวิตในโลกมืด (2547), จากหัวใจ...ไปถึงเมืองบน (2547), โกรัง ตุบสื้อชา ดวงตาของฉัน (2550), ไม่ครบห้า (2550), ก้าวข้ามขีดจำกัด ด้วยใจเกินร้อย (2551), ทางของมนตร์นา (2551), จิตสุดใส...แม้กายพิการ (2553), ลืมให้ไป...ลูกให้ได้! (2553), หัวใจ...ไม่มีข้ออ้าง (2554), ชีวิตทัน (2555), ชุดประดาน้ำและผีเสื้อ (2555), ชีวิตไร้ขีดจำกัด (2556) และ แม่มดมีด เงยบเงัน มืออาชญากรกัน (2556) 2. เอกสาร ได้แก่ บทสัมภาษณ์ผู้แต่ง บทความเกี่ยวกับชีวิต และผลงานของผู้แต่ง ข่าวเหตุการณ์ทางสังคมที่อ้างถึงในเรื่องเล่าซึ่งรวมจากลือสิ่งพิมพ์ต่างๆ และจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต 3. บุคคล คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์ หมายถึง ผู้แต่ง ผู้เรียบเรียง ผู้แปล บรรณาธิการ บรรณาธิการบริหาร และที่ปรึกษาการจัดพิมพ์ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของวรรณกรรมประเภทอัชวิวัติ หรือเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการจากนานาประเทศ จากการศึกษาพบว่า เรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการจากนานาประเทศจำนวน 42 เรื่อง พบ.ทั้งที่เป็นผลงานของผู้แต่งสัญชาติไทยและสัญชาติอื่น ๆ และพับระดับความพิการไม่รุนแรงและรุนแรง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของหนังสือจำแนกตามสัญชาติและระดับความพิการของผู้แต่ง

หนังสือของผู้แต่งสัญชาติไทย		หนังสือของผู้แต่งสัญชาติอื่น ๆ	
พิการระดับไม่รุนแรง	พิการระดับรุนแรง	พิการระดับไม่รุนแรง	พิการระดับรุนแรง
23.8 (10)	40.5 (17)	11.9 (5)	23.8 (10)

จากการศึกษาคุณลักษณะของเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการจากนานาประเทศพบคุณลักษณะของเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการในภาพรวม และคุณลักษณะของเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการระดับรุนแรง ดังนี้

1.1 คุณลักษณะของเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการในภาพรวม

1.1.1 ผู้แต่ง พูดว่า ในจำนวนหนังสือ 17 เล่ม ของผู้แต่ง 17 คน เป็นชาวไทย 8 คน ชาวดั่งประเทศ 9 คน ในจำนวนนี้เป็นชาวເອເມືອງ 3 คน นอกนั้นเป็นชาวต่างด้าว สำหรับผู้แต่งชาวไทยเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในขณะที่ ผู้แต่งชาวต่างประเทศเป็นหญิงมากกว่าชาย ผู้แต่งทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศมีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด โดยผู้แต่งชาวไทยเป็นผู้พิการในภายหลังมากกว่าผู้พิการแต่กำเนิด มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มากที่สุด ค้านผู้แต่งชาวต่างประเทศเป็นผู้พิการในภายหลัง และพิการแต่กำเนิดจำนวนใกล้เคียงกัน มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปีมากที่สุด ค้านระยะเวลาที่ผู้แต่งใช้ชีวิตกับความพิการซึ่งสัมมเป็นประสบการณ์ก่อนที่จะเขียนหนังสือ ทั้งในส่วนของผู้พิการแต่กำเนิดและผู้พิการในภายหลัง พบว่า ผู้แต่งส่วนใหญ่ใช้ชีวิตกับความพิการมากกว่า 20 ปี ค้านประสบการณ์การเขียนหนังสือ ผู้แต่งเกือบทั้งหมดไม่เคยมีประสบการณ์การเขียนหนังสือเล่มมากก่อน

1.1.2 โครงเรื่องเป็นแนวข้อความหนึ่งอุปสรรค นักเปิดเรื่องด้วยภาษาวิกฤตหรือปัญหา จากนั้นตัวละครประสบปัญหาหลายครั้งแต่กีสามารถผ่านพ้นมาได้และมีจิตใจรวมถึงการดำรงชีวิตอิสระที่เข้มแข็งขึ้น จนกระทั่งจบเรื่องด้วยความสุขความสำเร็จของตัวละคร โดยตัวละครยังดึงปัญหาน่าจะช่วยเหลือคนอื่น ๆ ต่อไปเพื่อสร้างสังคมที่น่าอยู่มากยิ่งขึ้นด้วย

1.1.3 เทคนิคการนำเสนอ เกือบทั้งหมดใช้สรรพนาມบุรุษที่ 1 ในการเล่าเรื่อง มีพิยงส่วนน้อยที่ใช้สรรพนาມบุรุษที่ 3 มักพบในหนังสือที่มีผู้เรียนเรียงลำหนึ่ง ลักษณะของเนื้อหาที่นำเสนอแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) สารคดีอัตชีวประวัติ

2) สารคดีอัตชีวประวัติที่มีลักษณะของสารคดีประเภทอื่น

3) สารคดีอัตชีวประวัติที่มีลักษณะของหนังสือสาข

1.1.4 กลวิธีการนำเสนอและกลวิธีทางภาษา กลวิธีการนำเสนอที่พบมาก ได้แก่ การยกตัวอย่าง ยกบทสนทนาโดยต่อ ใช้นิยามคำ ตั้งคำถาม จำแนกเป็นชื่อ ๆ ด้านกลวิธีทางภาษาที่พบ ได้แก่ ใช้ภาษาเรียนง่าย ใช้ภาษาพจน์ ใช้คำชี้แจงขยายความเพื่อแสดงความเข้มข้นของอารมณ์ ความรู้สึก

1.1.5 การจัดพิมพ์ หนังสือเกือบทั้งหมดจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์นาดาเล็ก ช่วงเวลาที่มีการจัดพิมพ์มากคือตั้งแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หนังสือส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพิมพ์ ทำหนังสือมีจำนวนหน้าเฉลี่ย 200 หน้า ด้านหมวดหนังสือไม่มีการระบุว่าหนังสืออยู่ในหมวดใดจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือหมวดหนังสืออิจิวิทยา พัฒนาตนเอง แรงบันดาลใจ และคำดับคติไปคือหมวดประวัติบุคคล ชีวประวัติ

1.1.6 ปกและภาพประกอบ ปกหนังสือ พบภาพแสดงอัตลักษณ์ความพิการของผู้แต่ง ภาพแสดงการดำรงชีวิตอิสระ ภาพแสดงสิ่งที่สนับสนุนการดำรงชีวิตอิสระ ภาพสัญลักษณ์ที่เกี่ยวพันกับชีวิตอิสระ และภาพแสดงชุมชนคนพิการ สำหรับภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นภาพถ่ายในแต่ละช่วงชีวิต โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญซึ่งแสดงความสำเร็จด้านการดำรงชีวิตอิสระ การเข้าร่วมอยู่ในกลุ่มคนพิการและร่วมบูนวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อคนพิการ นอกจากนี้พบว่าหนังสือบางส่วน มีภาพประกอบที่เป็นภาพวาดและภาพการ์ตูน

1.2 คุณลักษณะของเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการระดับรุนแรง

1.2.1 ผู้แต่ง มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 58.8 และส่วนใหญ่เป็นความพิการที่เกิดขึ้นในภายหลังคิดเป็นร้อยละ 64.7 ผู้แต่งส่วนมากเขียนหนังสือของตนใช้ชีวิตอยู่กับความพิการระดับรุนแรงมาแล้วเกือบ 30 ปี ผู้หญิงมีผลงานเรื่องเล่าประสบการณ์อย่างต่อเนื่องมากกว่าผู้ชาย ในชีวิตจริง

ผู้แต่งดำรงชีวิตอิสระโดยเด่นในด้านการประกอบอาชีพ การทำงานบริการสังคมและช่วยเหลือคนพิการ ด้านการเรียน และด้านชีวิตครอบครัว ผู้แต่งมีทัศนคติต่อคำว่า “คนพิการ” ว่ามีจิตใจเหมือนคนทั่วไปและคำนี้เป็นเพียงคำเรียกเพื่อ แสดงความหลากหลายของมนุษย์เท่านั้น สำหรับทัศนคติ ต่อคำว่า “ชีวิตอิสระ” หมายถึง การทำสิ่งที่ชอบ สิ่งที่รัก อิสระในการเดินทาง พึงพาตัวเองให้มากที่สุด และอิสระ ในการที่จะให้ความรักความประณณเดิเก่อผู้อื่น

1.2.2 วิธีการทางภาษาพใน การเขียน แบ่งได้ เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) เขียนโดยใช้อวัยวะของตนเอง พิมพ์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ทั่วไป หรือพิมพ์ด้วยอุปกรณ์ อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เช่น เครื่องพิมพ์ดีด อักษรเบรลล์ คอมพิวเตอร์ที่ควบคุมด้วยปาก

2) มีผู้ช่วยในการเขียน เช่น ผู้ที่ต้องดัวอักษร และจะต้องตัวตามการเลือกของคนพิการซึ่งอาจข าการเลือกเปลือกตา ผู้ดูดบันทึก-เรียนรู้ตามคำสัมภาษณ์ บันทึกประจำวัน

3) ผสมผสานทั้งการเขียนเองและ มีผู้ช่วย เช่น ผู้ดูดเทป ผู้สัมภาษณ์ ล่ามภาษาเมือง

1.2.3 จุดนุ่งหมายในการเขียน แบ่งออกได้ เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกนุ่งเสนอเรื่องราวด้วยสื่อชีวิต ก้าวข้ามอุปสรรค แก้ไขปัญหาความทุกข์ใจหรือปัญหา ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ไม่ได้รับความสะดวก ก าในการเดินทาง และกลุ่มที่ 2 นุ่งสร้างความเข้าใจต่อคนพิการ ด้วยการให้บุคคลทั่วไปรู้จักคนพิการมากขึ้น

1.2.4 แก่นความคิด เรื่องเล่าประสบการณ์ ส่วนใหญ่มีแก่นความคิดเกี่ยวกับการมุ่งมั่นเอาชนะ อุปสรรคในชีวิต เชื่อมั่นในศักยภาพของคนทั้งคนพิการ และคนที่หมดหวังในชีวิตว่าสามารถพัฒนาจนกระหึ่ง ผ่านพ้นปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความคิดและจิตใจ กล่าวว่า คือ ความคิดที่ใช้ปัญญาพิจารณาในการมองและหาทางแก้ไข ปัญหา ความคิดด้านบวกหรือทัศนคติในเชิงบวกต่อการ มองโลก มองชีวิต ด้านจิตใจเป็นจิตใจที่มีพลัง ประกอบ ด้วยความรัก ความหวัง ความอดทน สิ่งเหล่านี้ช่วยนำพา ให้สามารถดำรงชีวิตอิสระและประสบความสุขความ

สำเร็จได้ในที่สุด แก่นความคิดบางส่วนเกี่ยวข้องกับการ อยู่ร่วมกัน การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนกับคนและ คนกับสัตว์ เช่น คนหูหนวกกับคนหูได้ยิน คนตาบอด กับสูนขนำทาง ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจและการยอมรับ ซึ่งกันและกัน อันจะเป็นแรงเสริมให้คนพิการสามารถ ดำรงชีวิตอิสระได้และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังพบแก่นความคิดที่เกี่ยวข้องกับอิสระของจิตใจ แม้อยู่ในร่างกายที่เคลื่อนไหวไม่ได้ แต่จิตใจกลับเป็นสุข จากการปฏิบัติธรรมและการได้ทำในสิ่งที่รัก

1.2.5 โครงเรื่องเกือบทั้งหมดเป็นแนวข้อหนัง เหนืออุปสรรค ตัวละคร (ผู้เขียน) เอาชนะอุปสรรคได้ ทั้งอุปสรรคที่เกิดขึ้นในใจตนของจากความเศร้า หดหู่ และอุปสรรคจากภายนอก เช่น ทัศนคติเชิงลบของคน ในสังคมที่มีต่อคนพิการ อย่างการที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ ความเจ็บป่วยของคนตาบอดและไม่อนุรับสูนขนำทาง ให้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะหรือใช้ระบบขนส่งมวลชน, นโยบายหรือกฎหมายที่ในสังคม ตลอดจนสถาบันทางสังคม สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ เช่น ไม่มีทางลาดชั้นนาทวีและอาคาร อย่างไรก็ตาม คนพิการก็สามารถเอาชนะอุปสรรคได้ด้วยพลังใจ ความอดทน การปรับตัวและแรงสนับสนุนจากครอบครัว ตลอดจนผู้คนรอบข้าง ทำให้สุดท้ายเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ผลที่ได้ในที่สุดมีทั้งความสำเร็จทางโลก เช่น ประสบ ความสำเร็จด้านการเรียน การประกอบอาชีพ และความสำเร็จทางธุรกิจ ที่อัจฉริยะ ลัดความทุกข์ใจ

2. กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่องและกลวิธีการนำเสนอปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระในวรรณกรรมประเภท อัตชีวประวัติหรือเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการจากนานาประเทศ

2.1 กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่องจากองค์ประกอบ ของเรื่องเล่าประสบการณ์

2.1.1 ตัวละคร

ปัจจัยด้านชีวประวัติ อุปนิสัย สังคม วัฒนธรรม ของตัวละครก่อให้เกิดเป็นค่านิยมที่เด่นชัดคือ ค่านิยม ความรักอิสระ ความภาคภูมิใจในตนเอง และการมีศาสนา

เป็นที่ยึดเหนี่ยว สร้างผลให้สามารถดำเนินชีวิตอิสระได้โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านชีวประวัติและอุปนิสัย

- ครอบครัว : เป้าหมายอันตัวตนและกำลังสนับสนุนในทุกด้าน

ชีวประวัติค้านภูมิหลังครอบครัวมีความสัมพันธ์
เป็นอย่างมากกับภูมิลักษ์ก่อให้เกิดตัวตนตัวละครมีค่านิยม
ที่อื้ออัดจากการดำเนินชีวิตอิสระ อีกทั้งครอบครัวยังคงอยู่เป็น
ผู้ช่วยเหลือ เป็นกำลังสนับสนุนในทุกด้านด้วย ตัวละคร
ที่พิการรุนแรงแต่กำเนิดหลายคนเดินทางในครอบครัว
ที่พ่อแม่เลี้ยงดูหนึ่งเด็กทั่วไป ให้ความรักความอบอุ่น
และเน้นให้ช่วยเหลือตนเองได้ ส่งผลให้ตัวละครมีค่านิยม
ความภาคภูมิใจในตนเอง ตัวละครมีความสุขที่ทำอะไร
ได้ด้วยตนเองและคิดว่าชีวิตของตนเองมีคุณค่า กล่าวโดยสรุป
ครอบครัวเป็นเม้าหลอมตัวตนของตัวละครให้มีค่านิยม
ที่เด่นชัดคือ ด้านความเพียรพยายามและความภาคภูมิใจ
ในตนเอง ซึ่งช่วยให้ตัวละครสามารถดำเนินชีวิตอิสระได้

- ร่างกายและประสาทสัมผัส : พื้นที่แห่งตัวคนและรีวิวต่อสุรุจ

ร่างกายของตัวละครเป็นพื้นที่ที่แสดงตัวตน ดำเนินเรื่อง เอกลักษณ์ เป็นความหลากหลายของชีวิต ตัวละคร มีการวิพากษ์คุณทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรทาง การแพทย์ที่สังคมให้อำนาจในการจัดการกับร่างกายของ คนพิการ ตัวละครได้แสดงให้เห็นค่านิยมที่เด่นชัดด้าน การพั่งพายาตนาของ เช่น ยินดีมากที่ทำไม่ถูกตัดและใส่ขาเทียม เพราะทุกวันนี้สามารถดำเนินชีวิตอิสระโดยทำกิจวัตรประจำวัน มากมายหลายอย่างได้ด้วยเท้าของตนของ นักจากนี้ ร่างกายของตัวละครยังเป็นแหล่งสะสมและสร้างองค์ความรู้ เกี่ยวกับความพิการ จากประสบการณ์ที่ตัวละครได้รับ โดยตรงในการใช้ชีวิตอยู่กับความพิการ เช่น วิธีจัดการกับ อาการความดันต่ำ วิธีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดแพล กดทับ ฯลฯ แสดงให้เห็นว่าคนพิการเป็นผู้ที่ขยันช่วยเหลือที่สุด เกี่ยวกับความพิการของตนของ เช่น สอดคล้องกับหลักการ ของปรัชญาการดำเนินชีวิตอิสระคือ ความคุ้มครองดำเนินชีวิต ของตนของได้ไม่ใช่ป่วยที่ถูกกำหนดควบคุมโดยบุคลากร

ทางการแพทย์แต่เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ ตัวละครในเรื่องถ้า
ประสบการณ์ยังแสดงให้เห็นความสำคัญของประสาท
สัมผัสที่ช่วยให้ตัวละครทำกิจวัตรประจำวัน เดินทาง
เลี้ยงลูกได้ ตลอดจนอาชีวประสาทสัมผัสในการเรียนรู้และ
ชั่นชุมกับความงามของธรรมชาติ

- เส้นทางชีวิตที่ลิบิตเอง

ตัวละครในเรื่องเล่าเลือกหรือกำหนดป้าหมายชีวิตของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระนั่นคือ “การกำหนดชีวิตตัวเอง” ทั้งนี้ ตัวละครในเรื่องเล่าได้ลิขิตเส้นทางชีวิตของตนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียน ด้านการทำงาน ด้านชีวิตครอบครัว หรือการทำความฝีฝันในวัยเด็ก ด้านอิสระทางความคิดและจิตใจ ตัวละครเลือกที่จะปลดปล่อยจิตใจให้เป็นอิสระจากร่างกายที่เคลื่อนไหวไม่ได้โดยอาศัยธรรมะและจิตтанการ

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ศาสตรา: พลังใจที่ยิ่งใหญ่

ศาสนาช่วยให้ตัวละครลุกขึ้นสู่ในบานที่ประสาท
วิกฤตชีวิต เช่น ประสบอุบัติเหตุทำให้พิการ หรือคนพิการ
แต่กำเนิดที่เป็นสูงช่วงวัยรุ่น เป็นตัวที่ตัวละครรู้สึกห้อแท้
ลึกลับ หรือลึกลับขึ้นพยายามจ่าตัวตาย แต่ทัศนคติต่อชีวิต
ของเขากลับเปลี่ยนไปเมื่อได้อ่านเรื่องราวของชาญตามอดิน
กัมภีร์ใบเบิก ตัวละครเชื่อว่าพระเจ้าสร้างเขามาแบบนี้
 เพราะมีประประสัมภ์บางอย่าง ในແນ່ນี้ศาสนาคริสต์ช่วย
สร้างค่านิยมความรัก ความภาคภูมิใจในตนเอง ในขณะที่
ศาสนาพุทธ เสริมค่านิยมความรักอิสระเพื่อจิตใจเป็นอิสระ
จากความทุกข์ และจิตใจสงบได้ด้วยการเจริญสติวิปัสสนา
ทุกศาสนาล้วนเป็นคำสอนและหลักปฏิบัติที่ส่งเสริมพลังใจ
ให้ความหวังในการดำรงชีวิตอิสระแก่ตัวละคร

- โลกที่ไม่แยกจาก “ความเป็นคน” ในสังคม

คนพิการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม เช่นเดียวกับคนทั่วไปที่ต้องการมีชีวิตอิสระ ต้องการไปไหนมาไหนได้อย่างสะดวกปลอดภัย ตัวละครจึงเรียกร้องให้สังคมจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในการใช้ชีวิตประจำวัน

2.1.2 ปมปัญหา ที่พบมากที่สุดเป็นปมปัญหา

ระหว่างตัวละครเอก (ผู้เขียนซึ่งเป็นคนพิการ) กับสังคม

กล่าวคือ อดีตของคนทั่วไปในสังคมซึ่งไม่ยอมรับ คิดว่า คนพิการไม่สมควรใช้ชีวิตในที่สาธารณะ, นโยบายของ สถาบันทางสังคม คือ สถาบันการศึกษา สถาบันการแพทย์ สถาบันการเมือง ซึ่งมีนโยบายที่นำสู่การปฏิบัติกับคนพิการ โดยไม่คำนึงถึงสิทธิ ความเท่าเทียม ตลอดจนศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์, สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ขาดทางลาด สำหรับคนพิการที่ต้องใช้เก้าอี้ล้อ ระบบขนส่งมวลชนไม่มี สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

2.1.3 สถานที่และบรรยากาศของเรื่อง สถานที่หลัก ในเรื่องคือ บ้านของตัวละครเอก (คนพิการผู้ล่าเรื่อง) เป็นแหล่งรวมความรักความอบอุ่นและการสนับสนุนทุก ด้านจากสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้ตัวละครเอกประสบ ความสำเร็จในการดำรงชีวิตอิสระ นอกจากนี้พบสถานที่ สาธารณะสำหรับคนทั่วไป เช่น โรงเรียน สวนสาธารณะ ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แสดงถึงความสามารถ ในการดำรงชีวิตอิสระของตัวละครเอกอย่างเด่นชัด และ พบสถานที่สำหรับคนพิการ เช่น ห้องป้อซีซู โรงพยาบาล แต่ตัวละครเอกได้เล่าถึงสถานที่นั้นโดยใช้จินตนาการ และจิตใจที่เป็นอิสระ ด้านบรรยากาศพบ 2 ลักษณะ คือ บรรยากาศที่สวยงามอบอุ่น ตัวละครเอกหรือผู้ล่าเรื่อง ใช้บรรยายขณะรู้สึกมีความสุขที่สามารถดำรงชีวิตอิสระ ได้สำเร็จ และบรรยากาศที่โลว์key ใช้บรรยายขณะประสบ อุปสรรคในการดำเนินชีวิต

2.1.4 มนมองในการเล่าเรื่องและเสียงในการเล่า เรื่อง มนมองในการเล่าเรื่องให้สรุปนามบุรุษที่ 1 แสดง ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างเต็มที่ ด้านเสียงในการ เล่าเรื่องแสดงถึงอารมณ์ ความรู้สึกในแต่ละช่วงชีวิตของ ตัวละครเอก ช่วงที่สำคัญ ได้แก่ ช่วงก่อนและหลังจากเริ่ม ดำรงชีวิตอิสระได้ เสียงในการเล่าเรื่องยังมีลักษณะที่เป็น เสียงของกลุ่มคนพิการด้วย

2.2 กลวิธีการนำเสนอปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระใน เรื่องเล่าประสบการณ์

2.2.1 ใช้ความเป็นไปได้ของเรื่องเล่าความเป็นไปได้ เกิดจาก “ความสมบูรณ์” กล่าวคือ เรื่องเล่ามีความสมบูรณ์ ในตัวและเป็นเอกภาพ สื่อสารเรื่องราวชีวิตของคนพิการ

ตั้งแต่เกิด หรือตั้งแต่ประสบอุบัติเหตุทำให้พิการ ข่าวปล่าว เห็นความต่อเนื่องของเหตุการณ์และเห็นที่มาที่ไป ส่งผล ให้เข้าใจพัฒนาการของตัวละครเอกหรือผู้ล่าเรื่อง ว่าเหตุใด จึงต้องการดำรงชีวิตอิสระและเหตุใดจึงสามารถดำรงชีวิต อิสระได้ นอกจากนี้ยังเกิดจากความสอดคล้องต้องกัน 3 ด้าน คือ “ความสอดคล้องด้านโครงสร้าง” คือ เรื่องเล่า ดำเนินเรื่องได้อย่างราบรื่น ไม่ก่อให้เกิดความสับสน โครงเรื่องชัดเจนว่าเป็นเรื่องของการต่อสู้โดยมีเป้าหมาย เพื่อแสวงหาอิสระทั้งด้านร่างกายและจิตใจ “ความสอดคล้อง ด้านหลักฐาน” เรื่องเล่าแสดงหลักฐานสนับสนุนข้อโต้แย้ง ต่างๆ ได้ครบถ้วน เช่น ประเด็นที่สถาบันทางการแพทย์ และคนทั่วไปในสังคมมองว่าคนพิการระดับรุนแรงไว้ค่า ไม่สามารถทำประยุกต์อะไรได้อีกแล้ว หรือแม้แต่สมรรถภาพ ทางร่างกายก็ฟื้นฟูแทบไม่ได้ เรื่องเล่าของคนพิการระดับ รุนแรงได้นำเสนอหลักฐานประกอบข้อโต้แย้งที่ว่า คนพิการมีความสามารถ คนพิการระดับรุนแรงมีชีวิตที่ มีคุณค่า รวมทั้งสามารถฟื้นฟูร่างกายได้และส่วนใหญ่ ทำได้ด้วยตนเอง อีกทั้งเรื่องเล่าสอดคล้องกับเรื่องเล่า เรื่องอื่นๆ ที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเรื่องเล่าประสบการณ์ของ คนพิการระดับรุนแรงแต่ละเรื่องในภาพรวมมีลักษณะ ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ฉีกแนวกล่าวคือ กว่าที่คนพิการระดับรุนแรง จะดำรงชีวิตอิสระได้ต้องผ่านกระบวนการที่ใช้เวลา สั่งสมความรู้สึกเกี่ยวกับความพิการ ความพยายามในการ ต่อสู้กับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามา “ความสอดคล้องด้านตัว ละคร” การกระทำของตัวละครเอกที่แสดงถึงการดำรง ชีวิตอิสระได้นั้นไม่ขัดกับอุปนิสัยของตัวละครนั้นเอง เช่น มีอุปนิสัยที่อุดหนาต่อความยากลำบาก มุ่นมั่นทำงานเป้าหมาย รักอิสระ เป็นตัวของตัวเองสูง นอกจากนี้ ความสอดคล้อง ด้านตัวละครในเรื่องกับบุคลิกจิตใจของผู้ตั้งนั้นมีความ เหมือนกัน ไม่บิดเบือนหรือหลอกลวง

2.2.2 ใช้ความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่าความน่าเชื่อถือ เกิดจากการแสดงค่านิยมที่เห็นได้ชัดคือ ค่านิยมความรัก อิสระ, การแสดงค่านิยมที่ตรงประเด็นกับหัวข้อเรื่องคือ ค่านิยมความสำเร็จในชีวิต, ค่านิยมทำให้เกิดผลกับผู้อ่าน ทั้งในระดับบุคคลและสังคม สำหรับผลในระดับบุคคลคือ มีทักษะคิดเชิงบวกกับตนเองมากขึ้น มองเห็นคุณค่าในตนเอง มีพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตมากขึ้น ด้านผลใน

ระดับสังคม ทั้งคนพิการและคนไม่พิการเกิดความเข้าใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม ค่านิยมสอดคล้องกับโลกทัศน์และประสบการณ์ของผู้อ่าน โดยอาศัยการสื่อสารด้วยสำนึกรู้ว่าตนเองเหมือนกับผู้อื่น และค่านิยมนำไปสู่ความดีงามสูงสุดของมนุษย์ คือ การทำเพื่อผู้อื่นและสร้างสังคมที่มีความท่า夷

3. ทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์เรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ

3.1 สาเหตุของการสร้างสรรค์และจัดพิมพ์เรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ

สำนักพิมพ์ : พันเพียงสำคัญในการผลักดันการจัดพิมพ์

ผู้แต่งส่วนใหญ่ คือ 4 ใน 7 คน ได้รับการติดต่อให้เขียนจากทางสำนักพิมพ์ หลังจากที่เป็นที่รู้จักของสาธารณะ ผ่านช่องทางที่เสนอการได้รับรางวัลเกียรติยศของผู้แต่ง หรือคนที่รู้จักเรื่องราวชีวิตผ่านบทความในหน้านิตยสาร และรายการโทรทัศน์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า แม้ผู้แต่งจะได้รับการติดต่อจากทางสำนักพิมพ์ให้เขียนแต่ในขั้นตอนการจัดทำต้นฉบับนั้น ผู้แต่งได้มีส่วนร่วมอย่างมาก กล่าวคือ ผู้แต่งจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดโครงสร้างเนื้อหาและโถนของเรื่อง ลำดับต่อมา คือ กลุ่มผู้แปลและผู้เรียนเรียง จากการสัมภาษณ์พบว่าส่วนมาก คือ 4 ใน 6 คน รู้จักหนังสือและดำเนินการแปลเนื่องจากทางสำนักพิมพ์ติดต่อสนับสนุนเข้ามายังกัน

สรุปได้ว่า ทั้งกลุ่มผู้แต่งและผู้แปล-ผู้เรียนเรียงส่วนใหญ่ได้รับการติดต่อจากสำนักพิมพ์เพื่อให้สร้างสรรค์ผลงานเรื่องเล่าประสบการณ์ขึ้น อันแสดงถึงการที่สำนักพิมพ์เลือกเห็นความสำคัญและศักยภาพของหนังสือเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ โดยเฉพาะเรื่องเล่าของคนพิการที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักซึ่งคาดว่าจะได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากกลุ่มผู้อ่าน

เรื่องเล่าประสบการณ์...อัญมณีที่กลั่นกรองมาจาก “ชีวิต”

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้แต่งพบว่า มีผู้ที่ไม่ได้รับการติดต่อจากสำนักพิมพ์แต่ตั้งใจแต่งหนังสือเผยแพร่ด้วยตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตให้คนที่รู้จักได้รับรู้ เช่น สุภาราพร ตันอธิคม ต้องการถ่ายทอดเรื่องราวการดำเนินชีวิตอิสระของตนเองในฐานะช่างเป็นคนพิการระดับบุรุณเรืองที่การดำเนินการดำเนินชีวิตอิสระได้เป็นอย่างดี จึงกิดหนังสือ จากหัวไฟล์...ไปถึงน้องบันนอกแล้วชีวิตในห้องไอซ์บูน 7 เดือน และ ใหม่...ผู้ไม่ยอมแพ้ในร่างพิการ นักบุญบันนอกแล้วเรื่องราวชีวิตการเรียนระดับปริญญาโทควบคู่กับการทำงานด้านคนพิการของเธอ นอกจากนี้ ผู้แต่งซึ่งตั้งใจแต่งหนังสือเผยแพร่ด้วยตนเองได้ดำเนินการจัดพิมพ์เอง ความคุณค่าเด่นบันบังของทั้งหมด ทั้งโครงสร้างเนื้อหา โถนเรื่อง ภาษา ไม่มีผู้ช่วยที่ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการเล่ม อย่างจริงจัง มีเพียงผู้พิสูจน์อักษรหรือช่วยขัดเคลาสำนวนภาษาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งมักเป็นผู้ใกล้ชิด ได้แก่ เพื่อนและสมาชิกในครอบครัว ด้านการติดต่อโรงพิมพ์จะติดต่อผ่านทางคนรู้จักกือเพื่อนชื่นชมนิ่งให้หรือเพื่อนเป็นเจ้าของโรงพิมพ์เอง หรือเป็นโรงพิมพ์ที่ผู้แต่งคุ้นเคย เนื่องจากได้ติดต่อพิมพ์หนังสือเล่มอื่นมาแล้ว

ด้านกลุ่มผู้แปล-ผู้เรียนเรียง มีจำนวน 2 ใน 6 คน ที่พิจารณาแปลและเรียนเรียงเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของคนพิการ ขึ้นอยู่กับที่จะนำเสนอให้ทางสำนักพิมพ์ตีพิมพ์ เนื่องจากเลือกเห็นว่าชีวิตของคนด้านเรื่องมีความน่าสนใจ ได้แก่ เรื่องบันทึกจากปลายเท้า และชีวิตหนังจาก การสัมภาษณ์พบว่า ผู้แปลและผู้เรียนเรียงมีจุดร่วมกันคือรู้จักผู้แต่งหรือผู้เล่าเรื่องเป็นการล่วงตัว ทำให้เกิดความสนใจ ประทับใจบุคคลและเรื่องราวชีวิตจนกระตุ้น สร้างสรรค์เป็นผลงานอุทิศส่งผลดีในการทำงานด้วยกล่าวคือ เข้าใจและเข้าถึงความคิดความรู้สึกของคนด้านเรื่องได้ค่อนข้างมาก และทำการแปลหรือเรียนเรียงของมาได้อย่างเป็นธรรมชาติ

สร้างแรงบันดาลใจ...จุดไฟให้ชีวิตด้วยเรื่องเล่าประสบการณ์

จากการสัมภาษณ์กับบรรณาธิการ บรรณาธิการบริหาร ผู้อำนวยการ และที่ปรึกษาการจัดพิมพ์พบว่า สาเหตุหลัก ในการพิจารณาจัดพิมพ์หนังสือเรื่องเล่าประสบการณ์ของ คนพิการ คือ “ต้องการสร้างแรงบันดาลใจและกำลังใจ ให้กับผู้อ่าน” นอกจากต้องการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านแล้ว ทางสำนักพิมพ์ยังมีเหตุผลสนับสนุนอื่น ๆ อีก กล่าวคือ เห็นว่าเรื่องราวมีคุณค่านา่บเบงปั้นและมีความ เป็นสากล หรือเห็นว่าเรื่องราวมีประโยชน์ในเรื่องที่จะช่วย ให้คนในสังคมเข้าใจคนพิการมากขึ้นด้วยสาเหตุที่ม่อง เพื่อนมนุษย์ด้วยความอ่อนโยน

ปัจจัยแวดล้อมพื้นสนับสนุนการจัดพิมพ์

ปัจจัยแวดล้อมหรือบริบทที่ช่วยสนับสนุนการจัดพิมพ์ จากการสัมภาษณ์พบบริบทในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- บริบททางสังคม คือ ชื่อเสียงของผู้พิการ การยอมรับ ผู้พิการในฐานะผู้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต อิสระซึ่งเป็นการรับรู้ของคนทั่วไป ทำให้ทางสำนักพิมพ์ สนับสนุนจัดพิมพ์เรื่องราวชีวิตของผู้พิการจึงตัดต่อไปให้ แต่งหนังสือ นอกจากนี้ บริบททางสังคมยังหมายถึง กลุ่มผู้อ่านชาวไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนาพิษีชน หนังสือ เรื่องจิตตกใส่...แม่กายพิการ ซึ่งนำเสนอวิธีการจัดการกับ ความทุกข์ของคนพิการโดยวิธีการเจริญสุขในพุทธศาสนา จึงทำให้คนในสังคมไทยให้การตอบรับที่ดี

- บริบททางเศรษฐกิจ จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง กับการจัดพิมพ์ ทั้งผู้แต่งและบรรณาธิการบริหารพบว่า ต้องการเผยแพร่หนังสือเพื่อให้กำลังใจผู้คนที่รู้สึกท้อแท้ สิ้นหวังโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลกระทบภาวะเศรษฐกิจ ตกต่ำ

- นโยบายของสำนักพิมพ์ กลุ่มบรรณาธิการ บรรณาธิการบริหาร ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์และที่ปรึกษา การจัดพิมพ์ส่วนใหญ่ (4 ใน 7 คน) ระบุว่า “ไม่ได้มีนโยบาย ส่งเสริมการจัดพิมพ์หนังสือของคนพิการโดยตรง แต่ผล

งานของคนพิการจัดได้ว่ารวมอยู่ในเป้าหมายที่สอดคล้อง กับนโยบายของสำนักพิมพ์ในแต่ละหนังสือ หนังสือของคนต้นแบบที่สร้างแรงบันดาลใจให้ คนในสังคมได้ หรือสนับสนุนจัดพิมพ์หนังสือจากชีวิตจริงอยู่ แล้ว เพราะเป็นหนังสือที่มีพลังต่อผู้อ่าน

3.2 คุณค่าของหนังสือเรื่องเล่าประสบการณ์ของ คนพิการ

คุณค่าในเรื่องเล่าประสบการณ์

คุณค่าซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์เลือกเห็นมาก ที่สุดคือ “ทัศนคติเชิงบวก” ซึ่งนำเสนออยู่ตลอดทั้งเรื่อง โดยเห็นว่าทัศนคติเชิงบวกเป็นวิธีคิดที่ทรงพลังช่วยให้คน สามารถปลดปล่อยความสามารถและศักยภาพอุดมได้ อย่างเต็มที่ ไม่คิดเบริญเทียบคนเองกับคนอื่น ที่สำคัญคือ ช่วยให้ชีวิตผ่านพ้นไปอย่างมีความสุข มีความหวัง และส่ง ต่อพลังหรือเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่นได้ด้วย ทัศนคติ เชิงบวกนี้เกิดจากองค์ประกอบที่เป็นตัวละครหลักหรือ ผู้เล่าเรื่อง กล่าวคือ อุปนิสัยของผู้เล่าเรื่อง ทัศนคติ ตลอดจนการกระทำเมื่อต้องประสบความท้าทายในชีวิต

คุณค่าอีกประการหนึ่งคือ “อิสระ” ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ “อิสระ” ที่ผู้แต่ง ผู้แปล ผู้รีบูนเรียง ตลอดจนบรรณาธิการน้อมเห็น ในเรื่อง เป็นอิสระที่เกิดจากความสามารถกำหนดเป้าหมาย ชีวิตของคนเองได้ ทั้งด้านการเรียน การประกอบอาชีพ การทำในสิ่งที่รักโดยไม่มีข้ออ้าง หรือเป้าหมายชีวิตที่ว่าจะ อยู่โดยช่วยเหลือตนเองให้ได้ไม่เป็นภาระให้ใคร จะใช้ชีวิต อย่างมีศักดิ์ศรี เท่าเทียมกับคนทั่วไป นอกจากนี้ยังทั้งใจ ว่าจะอยู่ไม่ใช่เพียงเพื่อตนเองเท่านั้น แต่เพื่อคนอื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวหรือผู้อื่นในสังคมที่จะได้รับ การส่งต่อความรักความปราณາดี ทั้งนี้ ในอีกด้านหนึ่ง “อิสระ” ยังเกี่ยวโยงกับมิติจิตใจที่เบิกงานด้วยจินตนาการ และสุขสังบทั่วบธรรมะ

คุณค่าและความสอดคล้องกับโลกทัศน์ของผู้รับสาร
ผู้รับสารในที่นี้ ได้แก่ ผู้อ่านและผู้แปล ทั้งนี้ จาก การสัมภาษณ์บรรณาธิการและผู้แปลพบว่า หนังสือของ คนพิการถือเป็นเรื่องเล่าที่มีพลังต่อผู้อ่านเพรพยายามจาก ประสบการณ์จริง จึงทำให้น่าเชื่อถือและก่อให้เกิดความ สะเทือนอารมณ์ได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า คุณค่าของเรื่องที่สอดคล้องกับโลกทัศน์ของผู้อ่านอาจไม่ จำเป็นต้องเป็นประสบการณ์ร่วมที่เหมือนกันอย่างไม่ต้อง เพียง เช่น ลักษณะความพิการ ระดับความพิการ หรือเรื่อง อื่น ๆ เช่น การนับถือศาสนา ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นศาสนา เดียวกัน เนื่องจากหากพิจารณาให้ลึกถึงแก่นแล้ว ทุกศาสนา ล้วนมีจุดร่วมคือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ สามารถ เสริมพลังใจให้มุ่งมั่นทำความดี ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค

คุณค่าก่อให้เกิดผลต่อปัจจัยบุคคลและสังคม

ในระดับบุคคลนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์ได้นำ คุณค่าที่ได้จากเรื่องมาคิดพิจารณาและใช้ในชีวิตของตน เพื่อความสำเร็จในชีวิตและความเข้าใจสัมภพของลึกซึ้งขึ้น คุณค่าเหล่านี้ ได้แก่ ทัศนคติเชิงบวก การมองเห็นคุณค่าใน ตัวเอง เป็นพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิต

ส่วนคุณค่าในเรื่องเล่าที่ช่วยก่อให้เกิดผลในระดับสังคม นั้น คุณค่าเหล่านี้ ได้แก่ ความเข้าใจกัน การช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ความเท่าเทียม เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ต่อกันของคนในสังคม เรื่องเล่าช่วยให้คนในสังคมมอง คนพิการด้วยมุมมองใหม่ มองเห็นความเป็นมนุษย์ที่มี เลือดเนื้อ มีชีวิตจิตใจ มีความสามารถเทียบเท่าคนทั่วไป จากการสัมภาษณ์ผู้แต่งทำให้ทราบความคาดหวังลึกซึ้งที่ จะเกิดขึ้นในระดับสังคมผ่านการถ่ายทอดคุณค่าเหล่านี้ใน เรื่องเล่า ด้านบรรณาธิการเห็นว่า ผลกระทบสังคมที่ชัดเจนคือ ความเข้าใจกันระหว่างคนพิการและคนทั่วไป ทั้งนี้ หากกล่าวถึง ที่สุดแล้ว คุณค่าต่างๆ ที่เรื่องเล่าประสบการณ์ของ คนพิการนำเสนอ นั้นเป็นคุณค่าที่ช่วยเหลือ同胞สังคม ในอุดมคติซึ่งไม่แบ่งแยกผู้คนในสังคมด้วยอคติ ทุกคน มีความเท่าเทียมกัน มีสิทธิ์และได้รับโอกาสอย่างเสมอภาค เช้าใจกันและช่วยเหลือกัน ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ การอ่ายอวยพากันอย่างสันติสุข

อภิปรายผลการวิจัย

จิตใจอิสระด้วยพลังของศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า ตัวละครเอกหรือผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็น คนพิการระดับรุนแรงสามารถข้ามพื้นวิถีคุตในชีวิตได้ และวิถีใจที่เป็นอิสระ เข้มแข็งด้วยพลังแห่งศาสนากล่าว คือ ความศรัทธาในพระเจ้าของผู้พิการคริสตชน หรือ การลงมือปฏิบัติตามคำสอนของผู้พิการพุทธศาสนา นิกาย ศาสนาอิสلام ที่ช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้จิตใจ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้จิตใจหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ประเด็น เรื่องศาสนาเก็บจิตใจให้เข้มสอดคล้องกับกระบวนการทัศนคติการ เล่าเรื่อง (Narrative Paradigm) ซึ่ง วอลเทอร์ ฟิชเชอร์ ได้กล่าวไว้ว่า “กระบวนการทัศนคติการเล่าเรื่องจะให้ความสำคัญ กับสัญลักษณ์ จิตใจที่เข้าถึงศาสนาเหตุผลที่ดี การถือสาร ความจริงทางสังคมโดยใช้ความรู้สึก” (Fisher, 1987: 65) ในแนวคิดใจที่เข้าถึงศาสนาแสดงให้เห็นคุณค่าซึ่งผู้คน โดยทั่วไปยึดเห็นว่า ช่วยโน้มนำจิตใจของผู้รับสาร ได้เป็น อย่างดีแม้จะนับถือต่างศาสนากัน

นอกจากนี้ จิตใจที่เป็นอิสระซึ่งพบในเรื่องเล่าประสบการณ์ ดังกล่าวยังขยายความหมายของคำว่า “อิสระ” ใน ปรัชญา การดำรงชีวิตอิสระ (Independent Living Philosophy) ซึ่งมุ่งเน้นความสามารถตัดสินใจกำหนดชีวิตตนเอง การพึงพาณอย่างดี และเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมได้บันพันธุฐาน ของสิทธิมนุษยชน ซึ่งทุกคนมีโดยเท่าเทียมกัน อันเป็น ความหมายเชิงรูปธรรม เรื่องเล่าได้ขยายความหมาย ของคำว่า “อิสระ” จากด้านร่างกายและสังคมดังกล่าว โดยมุ่งเน้นไปที่มิติทางจิตใจ อันเป็นจิตใจที่ได้รับการฝึก และได้รับพลังจากศาสนาจงกระทิ้งเป็นแรงผลักดันสำคัญ ให้ผู้พิการดำรงชีวิตอิสระได้สำเร็จในแนวทางของตนเอง

เรื่องเล่าประสบการณ์ : พื้นที่การถือสารของคน ชายขอบ

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า คนพิการผู้เล่าเรื่องใช้ วรรณกรรมอัตชีวประวัติ เป็นพื้นที่สื่อสารตัวตน สร้าง ความหมายใหม่ให้กับคำว่า “ความพิการ” เพื่อปรับเปลี่ยน ลักษณะทั่วไปโดยยึดถือว่าเป็นความจริงหรือว่ากรรม ความพิการ เช่น ความพิการเป็นวินาทีกรรม เป็นความทุกข์

ทรมาน ทำให้รู้ความสามารถ โดยเรื่องเล่าประสบการณ์ใน การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นความหมายของ “ความพิการ” ว่าคือสิ่งที่ทำให้มีวิธีการทำการท้ากิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันต่างไปบ้างเล็กน้อย แต่ไม่ใช่อุปสรรคในการดำรงชีวิต อิสระ ทั้งหมดนี้เป็นการสื่อสารที่มาจากมุมมองของคน พิการเองเพื่อต่อต้าน ต่อรองว่าทุกกรรมความพิการ

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้เล่าเรื่อง อาศัยร่วงกายสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความพิการซึ่งได้รับ มาจากประสบการณ์ต่าง การปฏิเสธที่จะใช้อวัยวะเทียมยัง แสดงให้เห็นว่าร่างกายเป็นพื้นที่แสดงอัตลักษณ์ของความ พิการเป็นความหลากหลายของชีวิต ถือเป็นการต่อยอดจาก ข้อค้นพบของ อัญญา ไภพานิชวงศ์ (2549) ที่ว่าอำนาจ ความรู้ทางการแพทย์ควบคุมจัดการอัตลักษณ์ของผู้พิการ ให้อยู่ในฐานะผู้ป่วยหรือคนพิการอย่างสมบูรณ์ในสถาบัน ทางการแพทย์ดังนั้น การที่คนพิการเล่าเรื่องประสบการณ์ และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความพิการในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความพิการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักของปรัชญา การดำรงชีวิตอิสระ กล่าวคือ กำหนดชีวิตของตนเองได้ ไม่ถูกควบคุมโดยบุคลากรทางการแพทย์จึงเป็นการขยาย อำนาจจากที่เคยอยู่ในมือของผู้ที่สังคมยกย่องว่าเป็น ผู้เชี่ยวชาญแต่เพียงผู้เดียว มาสู่คนที่สังคมกีดกันให้เป็นคน ชายขอนชั่นคนพิการ ในเมืองนี้ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้อง กับกระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง (Narrative Paradigm) ของวอลเทอร์ พิชเชอร์ ที่กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลง แนวความคิดของการใช้หลักเหตุและผล (transformation of the concept of logos) คือ ขยายแนวความคิดจากเดิม ที่ผู้คนเชื่อถือเพียงผู้เชี่ยวชาญและคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ มาสู่การไม่มีคิดกับรูปแบบ (form) และให้ความสำคัญ กับเรื่องที่น่าเชื่อถือน่าปฏิบัติตามรวมถึงบริบทหรือเงื่อนไข ของเรื่องเล่านั้น ๆ ในเมืองนี้ความรู้ความจริงจึงไม่ได้ผูกขาด กับผู้เชี่ยวชาญอีกต่อไป แต่ได้แผ่ขยายมาสู่คนทั่วไปผู้เล่า เรื่องด้วย

การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและ คนทั่วไป

วอลเทอร์ พิชเชอร์ได้นำเสนอกระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง โดยออกแบบให้กระบวนการทัศน์นี้ครอบคลุมถึง ความเหมือน หรือสำนึกร่วมกันของเหมือนกับผู้อื่น (identification) และนำ มาประกอบเป็นหลักการของเรื่องเล่า (narrative rationality) คือ ความสอดคล้องต้องกัน (coherence) และความน่าเชื่อถือ (fidelity) ของเรื่อง สำหรับสำนึกร่วมกันของเหมือนกับ ผู้อื่น (identification) นั้นพิชเชอร์ได้รับแรงบันดาลใจ มาจาก Kenneth Burke (1974 ถึงในวรรณปีลันธ์อว�, 2550: 190) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ท่านจะสามารถโน้มน้าว ใจคน ๆ หนึ่งได้ก็ต่อเมื่อท่านสามารถพูดภาษาของเขากลับ ให้เข้าท่าทาง น้ำเสียง ลำดับการพูด ภาษาพจน์ ทัศนคติ และความคิดเห็นที่น่าเดียวกับเขา เพียงแค่ (identify) แนวปฏิบัติของท่านให้เหมือนเขาที่น่อง” การศึกษา เรื่องเล่าประสบการณ์ในครั้งนี้โดยใช้กระบวนการทัศน์ การเล่าเรื่องพบว่า ผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็นผู้พิการได้นำแนว ความคิดสำนึกร่วมกันของเหมือนกับผู้อื่น (identification) มาใช้ด้วยเพื่อสื่อสาร โน้มน้าวใจและสร้างความเข้าใจ อันดีกับคนทั่วไป โดยเพียงแค่แนวปฏิบัติว่าเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือไม่ โดยยึดหลักการพึงพาอาศัย กันซึ่งทุกคนล้วนเคยประสบทั้งในฐานะที่เป็นผู้ให้และ ผู้รับ อันจะช่วยให้คนพิการและไม่พิการเข้าใจกันมากขึ้น

ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณรัตน์ คงคล้าย (2539) ที่ศึกษาการสื่อสารของคนพูดหากว่าที่คำขานบริเวณ ถนนสีลม ซึ่งพบว่า คนพูดหากว่าที่มีปัญหาการสื่อสาร กับลูกค้า เพราะไม่ได้ใช้ภาษาเมืองภาษาพูดแต่ใช้ภาษาท่าทาง ซึ่งแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง และอุปกรณ์ที่ใช้ช่วย สื่อสาร เช่น เครื่องคิดเลข ถือเป็นการใช้หลักการเพียงแค่ ใช้เดียวกันโดยใช้ภาษาท่าทางที่มีความเป็นสากล ผู้ค้าที่เป็นคนพูดหากว่าที่ไม่ประสบปัญหาการสื่อสารทั้ง กับลูกค้าชาวไทยและชาวต่างชาติ ช่วยให้เข้าใจกันได้และ

ส่งผลดีต่อการค้าขายสินค้าด้วยด้านงานวิจัยของพิมพารณ์ นวลมี (2547) พบว่า ครูสามารถสื่อสารกับเด็กปฐมวัยอ่อน ระดับตติยภูมิได้โดยศึกษาทำความเข้าใจเด็กและปรับตัว เช่น ครูจะใช้ประโยชน์ที่สั้น เข้าใจง่าย และค่อย ๆ พูด รวมถึงให้เด็กสบตาเมื่อพูดและให้เด็กทวนคำสั่ง เพื่อสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน

ค่านิยมกับการสร้างสังคมที่น่าอยู่

กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่องซึ่งให้เห็นความสำคัญและบทบาทของค่านิยมในการประกอบสร้างความรู้ความจริงทางสังคม พิพิธชอร์เชื่อว่า โดยพื้นฐานแล้วมนุษย์มีธรรมชาติเป็นนักเล่าเรื่อง (Homo Narrans) เราเล่าเรื่องให้ตนเองฟัง และเล่าเรื่องให้คนอื่นฟังเพื่อสร้างโลกแห่งชีวิตที่เต็มไปด้วยความหมาย (meaningful life-world) แม้บุคลิกของผู้เล่าเรื่อง ปมปัญหา การคลี่คลายปัญหา และวิธีการเล่าจะแตกต่างหลากหลาย แต่การเล่าเรื่องจะเชื่อมโยงอยู่กับสัจธรรม (truth) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมมนุษย์ (Fisher, 1987: 62-63) เรื่องเล่าจึงมีความใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมากและสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ที่มนุษย์มีต่อโลกตั้งแต่เหตุผลถึงอารมณ์ความรู้สึก ปัญญาถึงจินตนาการ และข้อเท็จจริงถึงค่านิยม นอกจากนี้ เรื่องเล่ายังประกอบสร้างคุณธรรมความดีได้ด้วย

ผลของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าคนพิการผู้เล่าเรื่องมีค่านิยมซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากชีวประวัติ อุปนิสัย สังคม วัฒนธรรม เช่นเดียวกับคนในสังคม ก่อเกิดเป็นค่านิยม ความรักอิสรภาพ ความภาคภูมิใจในตนเอง ค่านิยมความสำเร็จในชีวิต การมีศาสตราจารย์เป็นที่ยึดเหนี่ยว การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งค่านิยมเหล่านี้เป็นค่านิยมที่สอดคล้องกับคนทั่วไป ทั้งคนพิการยังสามารถนำค่านิยมที่ยึดถือสู่การปฏิบัติโดยตรงชีวิตอิสรภาพได้เป็นอย่างดี ประสบความสำเร็จในชีวิต สิ่งเหล่านี้มีส่วนประกอบสร้างความจริง ดูใหม่เกี่ยวกับคนพิการเพื่อนอกเล่าให้คนในสังคมรับรู้ ผ่านเรื่องเล่าประสบการณ์ที่มานาจากชีวิตจริง ที่สำคัญคือผู้เล่าเรื่องแสดงค่านิยมที่นำไปสู่ความดีงามสูงสุดของมนุษย์ นั่นคือ การทำเพื่อผู้อื่นและการสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียม เพื่อชี้ให้ผู้อ่านได้เห็นถึงคุณค่าของการสร้างสังคมที่น่าอยู่ร่วมกัน

ศิลปะแห่งการโต้แย้งในเรื่องเล่า

เรื่องเล่าประสบการณ์แสดงให้เห็นศิลปะแห่งการได้เยี่ยง ซึ่งขยายขอบเขตจากการได้เยี่ยงในกระบวนการทัศน์เชิงหลักการ (Rational Paradigm) ซึ่งเน้นหนักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ มาสู่การได้เยี่ยงในกระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง (Narrative Paradigm) เป็นการได้เยี่ยงเพื่อเข้าถึงความรู้ ความจริงที่แม้จะมีรูปแบบไม่เป็นทางการ แต่มีเหตุมีผลในตัวดังที่พิชชอร์เน้นขึ้นว่า “*I contend that we are not irrational in all of our nonformal...*” (Fisher, 1987: 15) การได้เยี่ยงลักษณะนี้จึงไม่ห่างไกลจากชีวิตประจำวัน และเหมาะสมกับประเด็นที่เกี่ยวกับศีลธรรมคุณความดี จากการวิจัยพบลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งในการได้เยี่ยง ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นศิลปะแห่งการได้เยี่ยง คือ การใช้อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งแทรกอยู่ต่อกันในเรื่องผ่านองค์ประกอบของเรื่องเล่า ได้แก่ สถานที่และบรรยากาศของเรื่อง ตลอดจนมุมมองในการเล่าเรื่องและเสียงในการเล่าเรื่อง ทั้งนี้ ผู้เล่าเรื่องมีได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหลอกลวงหรือบิดเบือนข้อเท็จจริง แต่ผู้ใช้อารมณ์ความรู้สึกเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่าน “รู้สึก” และ “ตระหนักรู้สึกในคุณธรรม” อันจะส่งผลถึงการกระทำต่อไป ในแนวีของการกระทำของมนุษย์จะได้รับการซึ่งนำโดยความรู้สึกในคุณความดีซึ่งไม่อาจพิสูจน์ได้ ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียว

คุณค่าเชิงวรรณคดีและการจัดพิมพ์เรื่องเล่า ประسانการณ์ของคนพิการบนเส้นทางของการปรับตัว

ผู้แต่งซึ่งเป็นผู้พิการส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ การเขียนหนังสือมา ก่อน ประกอบกับการจัดพิมพ์ ที่บังส่วนพิมพ์เผยแพร่องโดยไม่มีผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการ ส่งผลให้เรื่องเล่าส่วนหนึ่งยังพร่องในด้านคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ กว่าคือ กล่าววิธีการเล่าเรื่องที่เล่าเหตุการณ์ในชีวิตไปเรื่อยๆ โดยไม่เน้นเหตุการณ์ที่น่าสนใจให้โดดเด่นขึ้นมากนัก การคัดเลือกเนื้อหาหรือประเด็นเพื่อแสดงเอกลักษณ์ ของหนังสือยังไม่ค่อนข้าง

ปัจจุบันการจัดพิมพ์เรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการมีลักษณะที่อิงกับกระถางสังคมมากขึ้น เช่น จัดพิมพ์หนังสือที่ผู้แสวงเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักในสังคมทั่วไป คือการเผยแพร่เรื่องราวผ่านสื่อมวลชน

ด้านเนื้อหาเรื่องเล่าเสริมเทคนิคเคล็ดลับเพื่อนำไปสู่ความสุข ความสำเร็จให้แก่ผู้อ่านมากขึ้นตามแนวหนังสือชาวทู และจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์จำนวน 20 คน พบว่า หนังสือของคนพิการควรนำเสนอประเด็นที่แตกต่างและโดดเด่นจากเล่มอื่น ๆ ในแนวนี้วิจัยเห็นว่า หนังสือของคนพิการได้เริ่มเข้าสู่ขั้นการแข่งขันในโลกทุนนิยมเสรีอย่างเต็มที่ คนพิการและทางสำนักพิมพ์จึงต้องปรับตัวในการพัฒนาผลงานให้ได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากผู้อ่าน ขณะเดียวกันก็ไม่ละทิ้งอุดมการณ์ที่จะสื่อสาร เพื่อสร้างสังคมที่ดีงามด้วย ด้านการเผยแพร่หนังสือแก่ สาธารณะนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์เห็นว่าควร พลักดันให้เชื่อมโยงกับสื่อมวลชนอื่น ๆ เพื่อให้หนังสือ เข้าถึงและได้รับความสนใจจากผู้อ่าน จากที่กล่าวมาการ สื่อสารเรื่องเล่าประสบการณ์ในปัจจุบันมีแนวโน้มขยาย จากการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ไปยังสื่ออื่น ๆ อีกทั้งสื่อแต่ละชนิด

ยังมีบทบาทสนับสนุนชี้งกันและกันอันจะช่วยให้คนทั่วไป ได้รับรู้และเข้าใจคนพิการมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- ควรมีการศึกษาผลงานของกลุ่มคนที่สังคมเบี่ยงช้ำ ให้เป็นคนขายของกุ่มอื่น ๆ ซึ่งใช้เรื่องเล่าประสบการณ์ สื่อสารกับคนทั่วไป เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์และเรียกร้อง ความเท่าเทียมจากคนในสังคม ทั้งที่สื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อประเภทอื่น ๆ

- กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่องในเรื่องเล่าประสบการณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ช่วยส่งเสริมให้การสื่อสารน่าเชื่อถือ ลดความลังเล กับโลกทัศน์ของผู้รับสาร ก่อให้เกิดความละเทือนอารมณ์ และน้อมนำไปสู่คุณธรรมความดีได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ถนนนวล ทิรัญเทพ. (2551). วิถีกรรมความพิการในเรื่องเล่าสมัยใหม่ของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์เทพ สันติสุก. (2552). คณพิการในงานวิจัย: เข้าใจคณพิการผ่านตัวหนังสือ. กรุงเทพฯ : พริกหวาน グラฟฟิก จำกัด.

พิมพารณ์ นวลนี. (2547). รูปแบบหลักในการสื่อสารของครูกับเด็กปัญญาอ่อนระดับตติยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทยและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราารัณ คงกล้าย. (2539). ปัญหาในการสื่อสารของคนพูดคนฟังในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการค้าขาย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทยและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2553). การจัดการความรู้และสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล: ประสบการณ์การทำงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ. กรุงเทพฯ :

- สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2553). คู่มือการตรวจประเมินและวินิจฉัยความพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2554). บทบาทภาครัฐเพื่อการส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิต คนพิการ. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิชย์.

อรวรรณ ปีลันธโนอวาน. (2550). หลักและปรัชญาภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉรา โภคพาณิชวงศ์. (2549). ภาษาที่สอนและเรื่องเล่า “ความพิการ” ของผู้พิการในสังคมไทย. [น.ป.ท.].

ภาษาอังกฤษ

Fisher, W. R. (1987). **Human Communication as Narration: Philosophy of Reason, Value and Action.** Columbia: University of South Carolina Press.

Herman, D. (2005). **Routledge Encyclopedia of Narrative Theory.** NY: Taylor & Francis Group.

Ratzka, Adolf (2005). **What is Independent Living.** Retrieved from <http://www.independentliving.org/toolsforpower/tools11.html>

Stiker, H. J. (1999). **A History of Disability.** Ann Arbor: University of Michigan Press.

